

Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1950-1955

Δρ Ανδρέας Κλ. Σοφοκλέους
*Καθηγητής Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε.
 Πανεπιστήμιο Λευκωσίας*

1. Το ιστορικό περιβάλλον

Είναι πια αξίωμα ότι ο Τύπος κάθε χώρας αποτελεί τον καθρέφτη του πολιτικού και κοινωνικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δρα σε κάθε συγκεκριμένη ιστορική περίοδο. Επηρεάζεται από τις ιστορικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες κάθε εποχής, αλλά και επηρεάζει τη διαμόρφωσή τους.

Για να αντιληφθούμε λοιπόν τον ρόλο που διαδραμάτισε ο Κυπριακός Τύπος της περιόδου 1950-1955 και πώς συνέβαλε στην προετοιμασία του εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ (1955-1959), πρέπει να δούμε σε γενικές γραμμές τα ιστορικά γεγονότα αυτής της περιόδου.

Μετά την αποτυχία της Διασκεπτικής δεν χωρούσε πια αμφιβολία στο μυαλό των Ελλήνων της Κύπρου και της ηγεσίας τους, πως οι Βρετανοί δεν ήταν διατεθειμένοι να παραχωρήσουν στους Κυπρίους γνήσιο καθεστώς αυτοκυβέρνησης, το οποίο μετά παρέλευση ορισμένων χρόνων θα οδηγούσε μέσω της άσκησης του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης προς την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Γι' αυτό αποφάσισαν πως δεν υπήρχε άλλη διέξοδος παρά η ένταση του αγώνα για την ένωση και για επίτευξη αυτού του στόχου επιβαλλόταν μια μεγάλη κινητοποίηση, η οποία θα διεθνοποιούσε το κυπριακό με τη βοήθεια της Ελληνικής κυβέρνησης, ώστε να το φέρει προς συζήτηση στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών.

* Ο Ανδρέας Σοφοκλέους είναι καθηγητής Επικοινωνίας και ΜΜΕ στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας και ιστορικός του Κυπριακού Τύπου.

Αυτό το έργο ανέλαβε να φέρει σε πέρας ο νέος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ', ο οποίος τέθηκε επικεφαλής της Εθναρχούσας Εκκλησίας το 1950. Την περίοδο αυτή συμπίπτουν οι πολιτικές θέσεις των δύο κομμάτων που είχαν προ ολίγων ετών δημιουργηθεί στην Κύπρο. Τόσο το αριστερό ΑΚΕΛ όσο και το δεξιό Κυπριακό Εθνικό Κόμμα, που συμμαχούσε με την Εθναρχούσα Εκκλησία, ανέλαβαν τη μεγάλη εκστρατεία (το καθένα χωριστά) για τη διεξαγωγή του ιστορικού εθνικού δημοψηφίσματος της 15^{ης} Ιανουαρίου του 1950, μέσω του οποίου διατρανώθηκε σχεδόν παμψηφεί (95,7%) ο πόθος των Ελλήνων της Κύπρου για ένωση με την Ελλάδα.

Μετά την επιτυχία του Εθνικού Δημοψηφίσματος, αποφασίστηκε η αποστολή Κυπριακής αντιπροσωπίας, η οποία ονομάστηκε Πρεσβεία, στην Αθήνα, τη Μεγάλη Βρετανία και την Έδρα των Ηνωμένων Εθνών για παράδοση των τόμων του δημοψηφίσματος, με την απαίτηση όπως η Διεθνής Κοινότητα ασκήσει πίεση στην κατέχουσα την Κύπρο αποικιακή δύναμη για παράδοσή της στην Ελλάδα, μέσω της άσκησης του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης του Κυπριακού Λαού.

Οι ιστορικές συγκυρίες όμως δεν ήταν ευνοϊκές και η υλοποίηση των στόχων των Ελληνοκυπρίων αποδείχθηκε δύσκολη. Όταν τον Μάιο του 1950 η Εθνική Πρεσβεία έφθασε στην Αθήνα, η κυβέρνηση του Πρωθυπουργού Νικόλαου Πλαστήρα αρνήθηκε να παραλάβει τους τόμους, με τη δικαιολογία ότι η ανακήνωση τη ζητήματος ήταν άκαιρη, γιατί η Ελλάδα δεν είχε συνέλθει ακόμα από τον καταστροφικό Β' Παγκόσμιο Πόλεμο του 1940 και το αιματοκύλισμα του εμφύλιου σπαραγμού που ακολούθησε, πράγμα που την καθιστούσε έρμαιο στα χέρια των συμμάχων Αγγλοαμερικανών, οι οποίοι την στήριζαν οικονομικά. Τελικά τους τόμους του δημοψηφίσματος παρέλαβε, ύστερα από πολλές προσπάθειες και μετά την κινητοποίηση και τα συλλαλητήρια του λαού στους δρόμους, ο Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων Δημήτριος Γόντικας.

Την ίδια αρνητική στάση αντιμετώπισε η Εθνική Πρεσβεία, αλλά και η Πρεσβεία του ΑΚΕΛ, στο Λονδίνο. Στη Νέα Υόρκη του τόμους του δημοψηφίσματος παρέλαβε ο Βοηθός Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών.

Λόγω της συνεχούς άσκησης πίεσης του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ' προς την Κυβέρνηση της Ελλάδας για διεθνοποίηση του Κυπριακού ζητήματος, εγγράφοντάς το για συζήτηση στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, η Κυβέρνηση του Αλέξανδρου Παπάγου αποφάσισε την εγγραφή του το 1954. Τα αποτελέσματα όμως

ήταν αποκαρδιωτικά, γιατί ο Αγγλοαμερικανικός άξονας με τη μεγάλη επιρροή που ασκούσε τότε, δεν επέτρεψε την ουσιαστική συζήτησή του και η Πολιτική Επιτροπή του ΟΗΕ απεφάνθη ότι «επί του παρόντος» δεν ήταν σκόπιμη η λήψη απόφασης για το Κυπριακό ζήτημα.

Ύστερα απ' αυτή την εξέλιξη ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος επείσθη ότι δεν υπήρχε περίπτωση αντιμετώπισης του προβλήματος μέσω της διπλωματικής οδού και ότι για διεθνοποίηση του προβλήματος έπρεπε να οδηγηθεί ο Κυπριακός Λαός σε ένοπλο αγώνα εναντίον της κατέχουσας αυτόν αποικιοκρατικής δύναμης. Προχώρησε σε μυστικές διαβουλεύσεις στην Κύπρο και Ελλάδα και επελέγη ο Κύπριος την καταγωγή Συνταγματάρχης του Ελληνικού Στρατού Γεώργιος Γρίβας, ο οποίος ανέλαβε τη στρατιωτική ευθύνη οργάνωσης του απελευθερωτικού αγώνα των Κυπρίων εναντίον των Βρετανών, ο οποίος εκδηλώθηκε την 1η Απριλίου του 1955.

Αυτά τα ιστορικά γεγονότα αποτελούν και τα κύρια θέματα με τα οποία ασχολείται ο Κυπριακός Τύπος της περιόδου 1950-1955, μαζί βέβαια με την έντονη πολιτική και ταξική αντιπαράθεση της αριστεράς με τη δεξιά, καθώς και άλλα δευτερεύουσας σημασίας κοινωνικά και οικονομικά θέματα.

2. Ο Τύπος της περιόδου 1950-1955

Στην υπό εξέταση περίοδο παρατηρείται μια άνθηση του κυπριακού Τύπου και ένας οργανισμός έκδοσης εφημερίδων, παρά το γεγονός ότι συνεχίζουν να υφίστανται σε ισχύ οι αυστηρές νομοθεσίες για τον Τύπο και τα περιοριστικά της ελευθερίας έκφρασης μέτρα των Βρετανών. Μετά όμως τη νικηφόρα λήξη του Β' Παγκοσμίου πολέμου και τη συμβολή των Κυπρίων σ' αυτή, σημειώνεται μια χαλάρωση στη συστηματική εφαρμογή αυτών των σκληρών μέτρων. Κάθε τόσο όμως οι Βρετανοί τα θυμούνται στην εφαρμογή της πολιτικής του καρότου και του μαστιγίου για επιβολή της θέλησής τους στους σκλαβωμένους υπηκόους τους. Έτσι το 1950 αποφασίζουν την εξορία του Διευθυντή της εφημερίδας της δεξιάς «ΕΘΝΟΣ» Παντελή Μπίστη και του Γενικού Γραμματέα της ΠΕΚ Σωκράτη Λοϊζίδη με τη δικαιολογία ότι ήταν Έλληνες υπήκοοι που ενεργούσαν για ανατροπή του καθεστώτος. Δεν διστάζουν δε να φυλακίσουν τον Γραμματέα της Μητρόπολης Κερύνειας και εκδότη της εφημερίδας «ΕΦΗΜΕΡΙΣ» Πολύκαρπο Ιωαννίδη, για την έντονη και μαχητική αρθρογραφία εναντίον τους.

Στην περίοδο 1950-1955 κυκλοφορούν οι πιο κάτω 25 τον αριθμό Ελληνόγλωσσες εφημερίδες, (εκτός από τις τουρκόφωνες και αγγλόφωνες), άλλες για ολόκληρη την περίοδο που εξετάζουμε και άλλες για μικρό χρόνο μόνο, άλλες ημερήσιες, άλλες εβδομαδιαίες και μερικές δεκαπενθήμερες. Τις παραθέτουμε κατά αλφαβητική σειρά: Αλήθεια, Ανεξάρτητος, Νέος Δημοκράτης, Δράσις, Έθνος, Ελευθερία, Ελεύθερο Βήμα, Ελεύθερος Τύπος, Εμπρός, Εργατική Φωνή, Εσπερινή, Εφημερίς, Κυπριακή, Κύπρος, Λαϊκό Βήμα, Τα Νέα, Νέα Πολιτεία, Νέα Πολιτική Επιθεώρηση, Νέος Κυπριακός Φύλαξ, Πρωτεύουσα, Φωνή της Κύπρου, Φωνή των Αγροτών, Φως, Χρόνος και Ψυχικά Νέα.

Ένας λόγος για την πληθώρα των εφημερίδων ήταν και ο έντονος ιδεολογικός και ταξικός αγώνας αριστεράς και δεξιάς, η διάσπαση του εργατικού και αγροτικού κινήματος με τη δημιουργία διπλών συντεχνιών (ΠΕΟ και Νέων Συντεχνιών – ΣΕΚ) και η ανάγκη δημιουργίας εκφραστικών οργάνων, καθώς και η έκδοση εκφραστικών οργάνων άλλων κοινωνικών ομάδων.

Ο χρόνος δεν μας επιτρέπει να ασχοληθούμε με την ανάλυση της ιδεολογίας, των σκοπών και επιδιώξεων της κάθε μιας από τις πιο πάνω εφημερίδες χωριστά. Για τους σκοπούς, όμως, αυτής της ανάλυσης, η οποία στόχο έχει να εξετάσουμε τα κύρια θέματα με τα οποία ασχολείται ο πολιτικός Τύπος της εποχής και πώς συνέβαλε στην απόφαση του Κυπριακού Ελληνισμού να προχωρήσει στον ένοπλο απελευθερωτικό αγώνα του 1955-1959, αλλά και στην προετοιμασία ψυχολογικά του λαού γι' αυτό τον αγώνα, θεωρούμε αρκετό να ανασκοπήσουμε τα κύρια περιεχόμενα (αρθρογραφία, σχολιογραφία και ειδησεογραφία) του κύριου εκφραστικού οργάνου της δεξιάς (εθνικής) ιδεολογίας που ήταν η εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ» του Θεμιστοκλή Δέρβη και η οποία εξέφραζε και τις απόψεις της Εκκλησίας. Εξάλλου μεγάλο μέρος των εφημερίδων της εποχής ταυτίζονται με αυτή την ιδεολογία, ενώ ένα άλλο μέρος παρουσιάζονται μεν ως ανεξάρτητες, αλλά στην ουσία υποστηρίζουν το κίνημα για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Αυτό το κίνημα υποστηριζόταν αυτή την περίοδο και από το δεξιό και το αριστερό κίνημα, αλλά διαφωνούσαν στην τακτική και στις μεθόδους επίτευξης του στόχου. Από μέρους του ΑΚΕΛ καταβλήθηκε προσπάθεια για από κοινού δράση (κοινή Πρεσβεία, κοινές εκδηλώσεις), αλλά αυτό απορρίφθηκε από την Εθναρχία και τη δεξιά.

3. Μεθοδολογία της παρουσίασης των γεγονότων

Γι' αυτή την παρουσίαση προτίμησα την αφήγηση των γεγονότων χρονολογικά με τη μορφή ενός ημερολογίου, ώστε να αποκτά δραματικό ύψος η αφήγηση και εξελικτικά να μας οδηγεί στη λύση του δράματος, γιατί όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα, μέσα από τα δημοσιεύματα του Τύπου, μας αποκαλύπτεται το δράμα του Κυπριακού Ελληνισμού και η αγωνία, αλλά και ο έντονος αγώνας του για την εθνική αποκατάσταση.

4. Τα κυριότερα γεγονότα της περιόδου όπως προβάλλονταν στον Τύπο

Α). Ο Τύπος κατά τη διάρκεια του 1950

Θα προσπαθήσουμε να δώσουμε στη συνέχεια τα κυριότερα γεγονότα της περιόδου όπως προβάλλονται στον Κυπριακό Τύπο, αρχίζοντας από το 1950.

1. Μετά την καθολική επιτυχία του εθνικού δημοψηφίσματος της 15^{ης} Ιανουαρίου 1950 και τους σχετικούς πανηγυρισμούς, η περίοδος μέχρι τον Μάιο αναλώθηκε σε συζητήσεις και διαφωνίες όσον αφορά τη σύνθεση της Πρεσβείας η οποία θα μετέφερε τους τόμους του δημοψηφίσματος για παράδοση στην Αθήνα, το Λονδίνο και τη Ν. Υόρκη και η προβολή του αιτήματος των Ελλήνων της Κύπρου για ένωση με την Ελλάδα. Τελικά αποφασίστηκε όπως επικεφαλής της Πρεσβείας τεθεί ο Μητροπολίτης Κυρηνείας Κυπριανός, γιατί ο γηραιός Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Β΄ ασθενούσε.

Η Πρεσβεία αναχώρησε στις 15 Μαΐου 1950 από την Κύπρο για την εθνική αποστολή της με πρώτο σταθμό την Αθήνα. Στον Πειραιά έτυχε μεγαλειώδους υποδοχής από χιλιάδες λαού με κύριο σύνθημα την Ένωση με την Ελλάδα.

Ο πρώτος Έλληνας επίσημος που δέχθηκε την Κυπριακή Πρεσβεία ήταν ο Βασιλέας Παύλος, ο οποίος υποσχέθηκε ότι θα μετέφερε το αίτημα της Ένωσης προς την Ελληνική κυβέρνηση.

Στις 24 Μαΐου ο Πρωθυπουργός Πλαστήρας δήλωσε στην Ελληνική Βουλή ότι η ένωση θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο τις εγκάρδιες Ελληνοβρετανικές σχέσεις, πράγμα που ανησύχησε τους επίσημους Βρετανικούς κύκλους.

Την επομένη, 25 Μαΐου, διεξήχθη συζήτηση στη Βουλή των Ελλήνων για το Κυπριακό. Η Βουλή αποφάσισε ομόφωνα όπως μεταφέρει το αίτημα της Ένωσης προς τη Βρετανική Βουλή.

Παρά τις πιέσεις του Βρετανού Πρέσβη στην Αθήνα, ο Πρωθυπουργός Πλαστήρας δέχθηκε την Κυπριακή Πρεσβεία στις 26 Μαΐου, αλλά όπως αναφέρει το «Έθνος» «δεν επήλθε συμφωνία επί των εκατέρωθεν απόψεων».

Τελικά τους τόμους του δημοψηφίσματος παρέλαβε κατά τη διάρκεια ειδικής δεξίωσης ο Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων Δημήτριος Γόντικας.

Ακολούθησαν άλλες δύο συναντήσεις της Πρεσβείας με τον Πρωθυπουργό Πλαστήρα, χωρίς όμως θετικό αποτέλεσμα, λόγω των πιέσεων που δεχόταν ο Έλληνας Πρωθυπουργός από τους συμμάχους Άγγλους.

Την Πρεσβεία υποδέχθηκαν όμως θερμά ο Ελληνικός Τύπος και ο Ελληνικός Λαός, που στήριξαν το αίτημά της με ολοσέλιδα δημοσιεύματα και παλμώδη συλλαλητήρια, στηλιτεύοντας ταυτόχρονα την Ελληνική Κυβέρνηση για ατολμία. Την Πρεσβεία τίμησαν επίσης κατά τη διάρκεια ειδικών εκδηλώσεων η Ακαδημία Αθηνών, η Βουλή των Ελλήνων, η Ένωση Συντακτών Αθηναϊκών Εφημερίδων και πολλοί άλλοι φορείς, όπως η Πανελλήνιος Επιτροπή για την ένωση της Κύπρου, επικεφαλής της οποίας ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Σπυρίδων.

Από την Αθήνα η Πρεσβεία αναχώρησε για τον δεύτερο προορισμό της που ήταν το Λονδίνο, στο οποίο έφτασε στις 3 Αυγούστου 1950. Στο μεταξύ ο Βρετανός Υπουργός των Αποικιών για να προκαταλάβει την επίσκεψη δήλωνε στις 21 Ιουνίου ότι η Βρετανική Κυβέρνηση δεν μελετά οποιαδήποτε μεταβολή της κυριαρχίας της Κύπρου. Την Πρεσβεία υποδέχθηκαν με ζητωκραυγές υπέρ της Ένωσης οι Κύπριοι του Λονδίνου.

Η Πρεσβεία ζήτησε συνάντηση με τον Υπουργό των Αποικιών, ο οποίος αρνήθηκε να την συναντήσει. Στις 15 Αυγούστου η Κυπριακή Πρεσβεία κατήγγειλε τη Μεγ. Βρετανία στη Συμβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αρνητική στάση της. Στη συνέχεια απέστειλε επιστολή προς τον Βρετανό Πρωθυπουργό Άτλη, εγείροντας το αίτημα της Ένωσης και οργάνωσε συνέντευξη Τύπου, την οποία παρακολούθησαν περισσότεροι από 40 Βρετανοί δημοσιογράφοι για δημοσιοποίηση του αιτήματος των Κυπρίων προς τη Βρετανική

Δρ ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΛ. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

κοινή γνώμη. Τελικά ο τόμος του δημοψηφίσματος παραδόθηκε στον Κύπριο Αρχιεπίσκοπο Θυατείρων.

Η Πρεσβεία αναχώρησε για τον τρίτο προορισμό της, που ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, στις 3 Σεπτεμβρίου. Ο Ελληνισμός της Αμερικής υποδέχθηκε την Κυπριακή Πρεσβεία με παραλήρημα ενθουσιασμού.

Η Πρεσβεία ζήτησε συνάντηση με τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για την παράδοση των τόμων του δημοψηφίσματος. Στο μεταξύ άρχισε επαφές με Αμερικανούς Βουλευτές και Γερουσιαστές, με Ελληνοαμερικανικές και Κυπριακές οργανώσεις και με Αντιπροσωπείες διαφόρων χωρών στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Τελικά η Πρεσβεία έγινε δεκτή από τον Βοηθό Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Βενιαμίν Κοχέν προς τον οποίο παρέδωσε τους τόμους του δημοψηφίσματος της 15^{ης} Ιανουαρίου.

Στις 26 Οκτωβρίου η Πρεσβεία απέστειλε επιστολή προς όλες τις Αντιπροσωπείες των χωρών/μελών του ΟΗΕ, στις οποίες έθεσε το αίτημα όπως το Κυπριακό εγερθεί για συζήτηση ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Στις αρχές Νοεμβρίου η Πρεσβεία παρέστη σε δεξίωση όλων των Αντιπροσωπειών του ΟΗΕ. Σε δηλώσεις του ο γνωστός νομπελίστας επιστήμονας Αϊνστάιν στις 3 Νοεμβρίου ετάχθη υπέρ της ενώσεως της Κύπρου με την Ελλάδα.

Κατά το ταξίδι της επιστροφής της, η Πρεσβεία έκανε σταθμό στο Παρίσι όπου έφθασε στις 15 Νοεμβρίου και έγινε δεκτή στο Γαλλικό Υπουργείο των Εξωτερικών όπου έθεσε το αίτημα της Κύπρου.

Μετά το Παρίσι μετέβη στην Αθήνα για επαφές με τη νέα κυβέρνηση των Σοφοκλή Βενιζέλου και Γ. Παπανδρέου, που διαδέχθηκε στο μεταξύ την Κυβέρνηση Πλαστήρα. Στις 11 Δεκεμβρίου είχε συνάντηση με τον Πρωθυπουργό Σοφοκλή Βενιζέλο, κατά την οποία διαπίστωσε θετικές προθέσεις του Πρωθυπουργού για ανάληψη πρωτοβουλίας για το κυπριακό, σύμφωνα με ανακοίνωση της πρεσβείας.

Μετά την ολοκλήρωση της αποστολής της, η οποία θεωρήθηκε αρκετά επιτυχής, η Πρεσβεία επέστρεψε στην Κύπρο στις 21 Δεκεμβρίου 1950 και έτυχε θερμής υποδοχής.

2. Παράλληλα με την εθνική αποστολή της Πρεσβείας, δραστηριοποιήθηκε πάνω σε προσωπική βάση και ο μαχητικός Δήμαρχος Λευκωσίας

Θεμιστοκλής Δέρβης, ο οποίος ανέλαβε μια διεθνή εκστρατεία διαφώτισης της κοινής γνώμης και των εμπλεκομένων στο κυπριακό Κυβερνήσεων, προηγούμενος της Προσβείας και ετοιμάζοντας το έδαφος γι' αυτήν.

Αναχώρησε για το Λονδίνο στις αρχές Φεβρουαρίου 1950 και στις 12 Φεβρουαρίου είχε συνάντηση με τον Υφυπουργό των Αποικιών, στον οποίο έθεσε το Κυπριακό.

Στη συνέχεια μετέβη στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και είχε στις 6 Μαρτίου συννομιλίες για την Κύπρο στο Υπουργείο Εξωτερικών στην Ουάσιγκτον. Στις 21 Απριλίου έγινε δεκτός από τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, με τον οποίο συζήτησε την πιθανότητα εγγραφής του Κυπριακού στη Γενική Συνέλευση. Ανέπτυξε επίσης μεγάλη δράση συναντώνοντας με Ελληνοαμερικανικές οργανώσεις, με Βουλευτές, Γερουσιαστές και αντιπροσωπείες στη Γενική Συνέλευση.

Επιστρέφοντας στάθμευσε στο Λονδίνο όπου έδωσε διάλεξη για το Κυπριακό στο Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων.

Νέες επαφές έκανε και στην Αθήνα, όπου έγινε δεκτός από τον Πρωθυπουργό Πλαστήρα, και όπου έκανε δηλώσεις με τις οποίες καλούσε την Ελληνική Κυβέρνηση να λάβει πρωτοβουλίες για το Κυπριακό.

3. Ενώ η Προσβεία βρισκόταν στο εξωτερικό, απεβίωσε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Β΄ και η κηδεία του ετελέσθη μέσα σε βαρύτατο πένθος στις 29 Ιουνίου 1950. Ο δεύτερος τη τάξει Μητροπολίτης Κερύνειας βρισκόταν στο εξωτερικό επικεφαλής της Προσβείας, γι' αυτό η Συντονιστική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα (ΣΕΚΑ) προτείνει για εκλογή στον Αρχιεπισκοπικό θρόνο τον Μητροπολίτη Κιτίου Μακάριο, ο οποίος είχε επιλεγεί μόλις τον προηγούμενο χρόνο. Ακολουθεί μια διαμάχη και διάσπαση των εθνικών δυνάμεων, γιατί μερίδα της εθναρχίας και της δεξιάς υποστηρίζει την υποψηφιότητά του Κερύνειας Κυπριανού, ο οποίος τελικά παρατείνεται της υποψηφιότητάς του και ο Κιτίου Μακάριος εκλέγεται Αρχιεπίσκοπος στις 20 Οκτωβρίου 1950.

4. Άλλα θέματα που απασχόλησαν τον Κυπριακό Τύπο το 1950 ήταν η εξορία του δημοσιογράφου και διευθυντή του «ΕΘΝΟΥΣ» Παντελή Μπίστη, η εξορία του Γ. Γραμματέα της ΠΕΚ Σωκράτη Λοϊζίδη, η καταδίκη του δημοσιογράφου και Γραμματέα της Μητρόπολης Κερύνειας Πολύκαρπου Ιωαννίδη σε 18 μήνες φυλάκιση και του τυπογράφου Χρυσόστομου Σταυρινίδη σε τρίμηνη φυλάκιση για αρεθρογραφία στην εφημερίδα «ΕΦΗΜΕΡΙΣ» εναντίον των Άγγλων, καθώς και η καταδίκη (6) έξι Δημοτικών Συμβούλων Λεμεσού σε φυλάκιση, γιατί δεν συμμορφώθηκαν προς Διάταγμα του Κυβερνήτη για την ονομασία δύο δρόμων.

Δρ ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΛ. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Β). Ο Τύπος κατά τη διάρκεια του 1951

Κατά τη διάρκεια του 1951 συνεχίστηκε η πίεση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', του Ελληνικού Τύπου, της Κυπριακής Εκκλησίας και γενικά της Ελληνικής κοινής γνώμης προς την Κυβέρνηση Σοφοκλή Βενιζέλου για να αναλάβει πρωτοβουλία εγγραφής του Κυπριακού στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών.

Τον Φεβρουάριο ο Μακάριος Γ' κατήγγειλε την Αγγλία προς τα ελεύθερα έθνη και τον Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για τα ανελεύθερα μέτρα εναντίον της Κύπρου και ιδιαίτερα για προσπάθεια ποδηγέτησης της παιδείας.

Στις 15 Φεβρουαρίου ο Πρωθυπουργός Βενιζέλος μιλώντας κατά τη διάρκεια συζήτησης στη Βουλή των Ελλήνων αξίωσε για πρώτη φορά την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Την επομένη δήλωσε πως το κυπριακό εισέρχεται σε νέο δρόμο και ότι, αν η Αγγλία δεν επιδείξει τη δέουσα κατανόηση, η Ελληνική Κυβέρνηση θα προσφύγει στα Ηνωμένα Έθνη.

Για περαιτέρω προώθηση του θέματος, ο Αρχ. Μακάριος μεταβαίνει πάλι στην Αθήνα στις 13 Μαρτίου. Στις 16 Μαρτίου είχε μακρά συνομιλία με τον Πρωθυπουργό και την ίδια μέρα μίλησαν και οι δύο σε μαζικό συλλαλητήριο για την Κύπρο.

Την επομένη οργανώθηκε μαχητική διαδήλωση των φοιτητών προς τους οποίους μίλησε ο Εθνάρχης Μακάριος.

Στις 21 Μαρτίου οι Πρωθυπουργός Βενιζέλος συγκάλεσε σύσκεψη όλων των πολιτικών αρχηγών για συζήτηση του Κυπριακού. Όλοι συμφώνησαν ότι το ζήτημα θα πρέπει να οδηγηθεί προς λύση.

Συνεχίζοντας τις δραστηριότητές του στην Αθήνα ο Μακάριος συναντήθηκε με τον Αμερικανό και τον Βρετανό Πρέσβη στην Αθήνα, με τους οποίους συζήτησε το Κυπριακό. Συναντήθηκε επίσης για δεύτερη και τρίτη φορά με τον Βενιζέλο απατώντας όπως η Ελληνική Κυβέρνηση καθορίζει οριστικά τη θέση της και αναλάβει σχετική πρωτοβουλία. Ο Μακάριος συναντήθηκε επίσης με τον Βασιλιά Παύλο και τη Βασίλισσα Φρειδερίκη και τους ζήτησε να ασκήσουν την επιρροή τους προς την Ελληνική Κυβέρνηση ώστε να προχωρήσει στη λήψη μέτρων.

Στις 11 Απριλίου ο Βενιζέλος δήλωσε πως, αν η Αγγλία παραχωρήσει την Κύπρο στην Ελλάδα, η ίδια θα συνεχίσει να διατηρεί στο νησί στρατιωτικές βάσεις.

Στις 13 Απριλίου ο Εθνάρχης Μακάριος επέστρεψε στην Κύπρο, δηλώνοντας ότι στην Αθήνα βρήκε πλήρη κατανόηση των θέσεών του από την Ελληνική Κυβέρνηση.

Στις 18 Απριλίου ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών δήλωσε πως γνωρίζει ότι οι Κύπριοι θέλουν ένωση με την Ελλάδα, αλλά το ζήτημα θα πρέπει να λυθεί διά διαπραγματεύσεων μεταξύ Ελλάδας και Μεγάλης Βρετανίας.

Στο μεταξύ δηλώσεις του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικών Κιουπρολού ότι η Τουρκία έχει συμφέροντα στην Κύπρο και ότι το νησί δεν μπορεί να παραχωρηθεί στην Ελλάδα, προκάλεσαν την αντίδραση του κ. Βενιζέλου που δήλωσε στις 9 Μαΐου ότι κακώς οι Τούρκοι αναμειγνύονται στο Κυπριακό, το οποίο μόνο την Ελλάδα και την Αγγλία ενδιαφέρει.

Στο μεταξύ στον Κυπριακό Τύπο εμφανίζονται κύρια άρθρα με τα οποία κατηγορείται ο Πρωθυπουργός Βενιζέλος για ασυνέπεια και ατολμία στο Κυπριακό.

Στις 29 Ιουνίου δημοσιεύεται πως η Αγγλία αντιδρώντας στις Αμερικανικές πιέσεις για λύση του Κυπριακού, αντιπρότεινε ευρεία αυτονομία στην Κύπρο με Άγγλο Κυβερνήτη, Έλληνα Βοηθό Κυβερνήτη, Κυβέρνηση και Βουλή αποτελούμενες κατά τα $\frac{3}{4}$ από Έλληνες.

Τα σχόλια του Κυπριακού Τύπου χαρακτήρισαν αυτές τις προτάσεις ως φαιδρότητες.

Στις 14 Ιουλίου 1951 ο νέος Μητροπολίτης Κιτίου Άνθιμος μετέβη στην Αθήνα για επαφές για το Κυπριακό ζήτημα.

Στο μεταξύ άρχισε στην Κύπρο μεγάλη συζήτηση για τη διαδοχή του αποθανόντος Μητροπολίτη Πάφου Κλεόπα. Η συζήτηση οδήγησε σε διάσπαση των Εθνικών δυνάμεων και ύστερα από πολλές αντεγκλήσεις και παλινωδίες στην Ιερά Σύνοδο, τελικά εκλέγηκε ο Φώτιος ο οποίος ενθρονίστηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 1951.

Στις 28 Ιουλίου ο Σοφοκλής Βενιζέλος υπέβαλε την παραίτησή του στον Βασιλέα Παύλο μετά που απώλεσε τη στήριξη του Γ. Παπανδρέου. Στις εκλογές που ακολούθησαν σημειώθηκε μεγάλη νίκη του «Ελληνικού Συναγερμού» του Στρατάρχη Παπάγου, ο οποίος όμως δεν κατόρθωσε να σχηματίσει Κυβέρνηση, λόγω του συνασπισμού των δυνάμεων των κομμάτων ΕΠΕΚ και Φιλελευθέρων που οδήγησε στον σχηματισμό κυβέρνησης με Πρωθυπουργό τον Στρατηγό Πλαστήρα και Αντιπρόεδρο και Υπουργό των Εξωτερικών τον Σοφοκλή Βενιζέλο.

Ο Σάββας Λοϊζίδης ως εκπρόσωπος της Εθναρχίας μετέβη στο Παρίσι για παρακολούθηση των εργασιών της Γενικής Συνέλευσης των Ην. Εθνών. Λόγω της άρνησης της Ελληνικής αντιπροσωπείας να θέσει το Κυπριακό, ο Σ. Λοϊζίδης προσπάθησε να θέσει το θέμα για ακρόαση στην Επιτροπή Κηδεμονιών της Γενικής Συνέλευσης, την οποία επισκέφθηκε και αντιπροσωπεία του ΑΚΕΑ η οποία προέβαινε σε ξεχωριστές ενέργειες.

Λόγω της πίεσης των Κυπρίων, ο αντιπρόσωπος της Ελληνικής Κυβέρνησης στην Επιτροπή Κηδεμονιών Γεώργιος Μαύρος δήλωσε στην Επιτροπή ότι η τεράστια πλειοψηφία των Κυπρίων ζητούν την ένωση με την Ελλάδα.

Την 1^η Δεκεμβρίου τέθηκε επίσης το Κυπριακό στο Συμβούλιο της Ευρώπης από τον Έλληνα αντιπρόσωπο.

Στα πλαίσια της Γενικής Συνέλευσης των Ην. Εθνών στο Παρίσι συναντήθηκαν οι επικεφαλής των αντιπροσωπειών της Ελλάδας και Μεγάλης Βρετανίας.

Στις 18 Δεκεμβρίου ο Κυπριακής καταγωγής Βουλευτής Λουκής Ακρίτας, μέλος της ελληνικής αντιπροσωπείας στη Γεν. Συνέλευση του ΟΗΕ, δήλωσε ότι πρέπει να λήξει η Βρετανική κυριαρχία της Κύπρου.

Στις 20 Δεκεμβρίου 1951, η Ελλάδα εκλέγηκε από τη Γενική Συνέλευση ως μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, πράγμα που της έδιδε μεγαλύτερο κύρος και επιρροή.

Ο Αθηναϊκός Τύπος γράφει πως η Ελληνική κοινή γνώμη δεν είναι ικανοποιημένη από τους χειρισμούς της Ελληνικής Κυβέρνησης στο κυπριακό στη Γενική Συνέλευση των Ην. Εθνών.

Άλλο θέμα που απασχόλησε ζωηρά τον Κυπριακό Τύπο κατά το 1951 ήταν οι νέες νομοθεσίες των Άγγλων για έλεγχο της Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης και οι έντονες αντιδράσεις των Κυπρίων σ' αυτά τα μέτρα.

Γ). Τα θέματα που απασχόλησαν τον Κυπριακό Τύπο το 1952

Και κατά το 1952 συνεχίστηκαν με εντονότερο ρυθμό οι προσπάθειες των Ελλήνων της Κύπρου και της ηγεσίας τους για προώθηση του αιτήματός τους για την ένωση και εγγραφή του θέματος ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης των Ην. Εθνών. Για τον σκοπό αυτό ασκούν πίεση προς την Ελληνική Κυβέρνηση για να αναλάβει πρωτοβουλία εγγραφής του θέματος στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια οργανώνεται στις 25 Απριλίου του 1952 στη Λευκωσία Παγκύπρια Εθνοσυνέλευση με αντιπροσώπους από όλη την Κύπρο, που πραγματοποιείται εντός του Καθεδρικού Ναού του Αγίου Ιωάννη γιατί οι Άγγλοι δεν παραχωρούν άδειες για μαζικές συγκεντρώσεις. Η εθνοσυνέλευση αποφασίζει ομόφωνα σε επιμονή για ένωση και μόνο ένωση με την Ελλάδα.

Στις 8 Μαΐου πραγματοποιείται μαζικό συλλαλητήριο στην Αθήνα υπέρ της ένωσης με τη συμμετοχή πέραν των 3000 φοιτητών. Στους ομιλητές μίλησε ο Αρχιεπίσκοπος Σπυρίδων, Πρόεδρος της Πανελλήνιας Επιτροπής Αυτοδιαθέσεως Κύπρου. Οι διαδηλωτές συγκρούστηκαν με την αστυνομία και 20 φοιτητές τραυματίστηκαν.

Ο Εθνάρχης Μακάριος προχωρεί τον Μάιο σε επισκέψεις σε γειτονικές Αραβικές Χώρες, για να βολιδοσκοπήσει τις προθέσεις τους έναντι της Κύπρου. Επισκέπτεται την Αλεξάνδρεια και το Κάιρο όπου τυγχάνει θερμής υποδοχής. Σε δηλώσεις του στην Αίγυπτο ανάμεσα στα άλλα αναφέρει ότι οι Κύπριοι θα προσφύγουν μόνοι τους στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και στο Διεθνές Δικαστήριο εναντίον της Αγγλίας. Στις 22 Μαΐου ο Αρχ. Μακάριος είχε συνάντηση με τον Πρωθυπουργό και τον Υπουργό Εξωτερικών της Αιγύπτου. Μετά τη συνάντηση ο Αιγύπτιος Πρωθυπουργός δήλωσε πως η Αίγυπτος θα στηρίξει τον αγώνα των Κυπρίων για ένωση με την Ελλάδα.

Από την Αίγυπτο ο Μακάριος μετέβη στον Λίβανο και τη Συρία προς προώθηση του Κυπριακού και εξασφάλιση διπλωματικής στήριξης. Από τη Δαμασκό ο Εθνάρχης μετέβη στην Αθήνα για επαφές με την Ελληνική Κυβέρνηση.

Σε συνάντηση που είχε με τον Σοφ. Βενιζέλο στις 7 Ιουνίου, ο τελευταίος δήλωσε πως η Ελληνική Κυβέρνηση μελετά την εγγραφή του κυπριακού στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ.

Ο Εθνάρχης είχε αρκετές συναντήσεις με τον Πρωθυπουργό Πλαστήρα και τον Αντιπρόεδρο και Υπ. Εξωτερικών Σοφ. Βενιζέλο, δηλώνοντας ότι δεν πρόκειται να αναχωρήσει από την Αθήνα προτού πάρει σαφή διαβεβαίωση ότι η Ελληνική Κυβέρνηση θα προσφύγει στα Ην. Έθνη.

Στις 20 Ιουνίου ο Σ. Βενιζέλος δήλωσε ότι η Ελληνική Κυβέρνησης θα χειρισθεί το Κυπριακό υπευθύνως και άνευ πιέσεων.

Στο μεταξύ ο Άγγλος Υφυπουργός των Εξωτερικών έκλεισε διά δηλώσεών του τη θύρα για Αγγλοελληνικές συνομιλίες για το Κυπριακό.

Οι επανειλημμένες επαφές του Μακαρίου με τους Πλαστήρα, Βενιζέλο και Αβέρωφ δεν είχαν κανένα οριστικό αποτέλεσμα, γι' αυτό στις 4 Ιουλίου του 1952 ο ελληνικός λαός σε ένδειξη διαμαρτυρίας αποφασίζει να νεκρωθεί παντού η κίνηση κλείνοντας καταστήματα και γραφεία.

Παρά την πίεση η Ελληνική Κυβέρνηση δεν αποφάσισε οριστικά για την προσφυγή στα Ην. Έθνη, γιατί έτρεφε την ψευδαίσθηση ότι ήταν ακόμη δυνατή η διαπραγμάτευση με την Αγγλία, ενώ ο Εθνάρχης Μακάριος δηλώνει στις 23 Ιουλίου ότι το κυπριακό πρέπει να αχθεί ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης.

Στις 25 Ιουλίου ο Εθνάρχης μιλώντας από το Αθηναϊκό ραδιόφωνο κατήγγειλε την πολιτική ηγεσία της Ελλάδος ότι διστάζει να αφαιρέσει το φιλελεύθερο προσωπείο της Αγγλίας και κάλεσε τον ελληνικό λαό να επιβάλει τη θέλησή του στην κυβέρνηση. Στις 26 Ιουλίου επέστρεψε απογοητευμένος στην Κύπρο.

Στις 3 Αυγούστου ο Τύπος γράφει πως μετά την απόφαση του Κοινωνικού Συμβουλίου του ΟΗΕ, η Κύπρος θα έχει δικαίωμα να ζητήσει άμεση διεξαγωγή δημοψηφίσματος χωρίς να αναμένει την Ελληνική Κυβέρνηση.

Στις 10 Οκτωβρίου 1952 η Κυβέρνηση Πλαστήρα παραιτήθηκε και διορίστηκε Υπηρεσιακή Κυβέρνηση υπό τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Κιουσόπουλο για τη διεξαγωγή βουλευτικών εκλογών.

Στις 20 Οκτωβρίου ο Εθνάρχης Μακάριος αναχώρησε για τις Ην. Πολιτείες μέσω Αθηνών, όπου συναντήθηκε με τον Υπηρεσιακό Πρωθυπουργό και τον Υπουργό

Εξωτερικών Δραγούμη. Στις 27 Οκτωβρίου ο Μακάριος φθάνει στη Ν. Υόρκη, όπου συναντάται με τον Έλληνα αντιπρόσωπο στον ΟΗΕ Αλέξη Κύρου. Στις 29 Οκτωβρίου ο Έλληνας αντιπρόσωπος δήλωσε στην Επιτροπή Εντολών πως αν η Αγγλία δεν συμφωνήσει σε ειρηνική ρύθμιση του Κυπριακού, το ζήτημα θα αχθεί ενώπιον των Ην. Εθνών κατά τη Γενική Συνέλευση του 1953.

Στις 18 Νοεμβρίου του 1952 ο Δήμαρχος της Νέας Υερσέης προσφέρει στον Εθνάρχη Μακάριο το Κλειδί της Πόλης.

Στις 19 Νοεμβρίου ορκίζεται η νέα Ελληνική Κυβέρνηση με Πρωθυπουργό τον Στρατάρχη Παπάγο και Υπουργό Εξωτερικών τον Στέφανο Στεφανόπουλο.

Στις 8 Δεκεμβρίου ο Πρωθυπουργός Αλέξανδρος Παπάγος δήλωσε προς Αγγλική εφημερίδα ότι «δεν υπάρχει ανάγκη να βιάσωμεν τα πράγματα διά την Κύπρο» και στις 17 Δεκεμβρίου δήλωσε στην ελληνική βουλή ότι «θα χειρισθώ το κυπριακό εντός των πλαισίων της σημερινής πραγματικότητας».

Στις 17 Δεκεμβρίου 1952 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ενέκρινε ψήφισμα περί διεξαγωγής δημοψηφίσματος στις αποικίες για άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης.

Δ). Ο Κυπριακός Τύπος το 1953

Κατά το 1953 ο κυπριακός τύπος συνεχίζει να δίδει έμφαση στο κυπριακό πρόβλημα και στις προσπάθειες διεθνοποίησης με εγγραφή του για συζήτηση στη Γενική Συνέλευση των Ην. Εθνών.

Την Πρωτοχρονιά του 1953 ο Αρχ. Μακάριος δήλωσε στη Ν. Υόρκη ότι ο κυπριακός λαός θα προσφύγει απευθείας στον ΟΗΕ, απαιτώντας τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος.

Στις 22 Ιανουαρίου 1953 ο Εθνάρχης παρέστη στην τελετή εγκαθίδρυσης του Προέδρου Αϊζενχάουερ και στις 10 Φεβρουαρίου συναντήθηκε με αρμοδίους στο State Department για το κυπριακό.

Τον Φεβρουάριο του 1953 ο Βασιλέας Παύλος έκανε επαφή με επισήμους στο Λονδίνο για το Κυπριακό.

Δρ ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΛ. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Στις 24 Φεβρουαρίου ο Κυπριακός Τύπος γράφει πως θα ήταν εθνική τραγωδία αν οι Κύπριοι αναγκασθούν να αποταθούν από μόνοι τους στον ΟΗΕ χωρίς τη στήριξη της Ελληνικής Κυβέρνησης.

Στις 27 Φεβρουαρίου ο ευρισκόμενος στο Λονδίνο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ανέθεσε στον Σπύρο Κυπριανού το έργο της ενημέρωσης της Βρετανικής κοινής γνώμης στο Κυπριακό και του ζήτησε να ενεργεί ως σύνδεσμος μεταξύ της Εθναρχίας και της Κυπριακής παροικίας.

Σε δηλώσεις του στην Αθήνα ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος είπε πως ο θαρραλέος χειρισμός του Κυπριακού από την Ελληνική Κυβέρνηση αποτελεί λαϊκή εντολή.

Στις 4 Μαρτίου φοιτητές οργάνωσαν μαχητικό συλλαλητήριο στην Αθήνα υπέρ του ενωτικού αγώνα των Κυπρίων και ο Αρχ. Μακάριος αναγκάστηκε να επέμβει για διάλυσή τους. Αρκετοί φοιτητές τραυματίστηκαν σε βίαιες συγκρούσεις τους με την αστυνομία.

Ο Εθνάρχης Μακάριος είχε στην Αθήνα συναντήσεις με τον Πρωθυπουργό Πλαστήρα, τον Αντιπρόεδρο Γ. Παπανδρέου και τον Υπουργό Εξωτερικών Στέφανο Στεφανόπουλο. Για μια ακόμα φορά δεν κατόρθωσε να τους πείσει για προσφυγή της Ελλάδας στα Ην. Έθνη για το Κυπριακό.

Οι εφημερίδες γράφουν στις 14 Απριλίου 1953, ότι το Βρετανικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής θα μεταφερθεί στην Κύπρο.

Οι επικείμενες δημοτικές εκλογές στην Κύπρο δημιουργούν κλίμα έντασης και πόλωσης μεταξύ δεξιάς και αριστεράς.

Στις 27 Μαρτίου επιδόθηκε στον Κυβερνήτη επιστολή του Αρχ. Μακαρίου με την οποία καλεί τη Βρετανία να διεξαγάγει δημοψήφισμα στην Κύπρο σύμφωνα με τις αποφάσεις του ΟΗΕ.

Στο μεταξύ ο Τουρκικός Τύπος εξαπέλυσε νέα έντονη εκστρατεία κατά της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα.

Ο Δήμαρχος Λευκωσίας Θεμιστοκλής Δέρβης επανεκλέγεται θριαμβευτικά στις Δημοτικές Εκλογές.

Η Βρετανική απάντηση στην επιστολή του Εθνάρχη είναι αρνητική και τονίζεται σ' αυτήν ότι δεν σκοπεύει οιαδήποτε μεταβολή στην κυριαρχία της επί της Κύπρου.

Υπόμνημα της Εθναρχίας για το Κυπριακό δόθηκε στον Αμερικανό Υπουργό Εξωτερικών Τζων Φόστερ Ντάλλας που επισκέφθηκε την Κύπρο στις 28 Μαΐου 1953.

Τον Ιούνιο του 1953 με την ευκαιρία της στέψης της Βασίλισσας Ελισάβετ, οι μαθητές της Κύπρου οργανώνουν διαδηλώσεις σ' όλη την Κύπρο και συγκρούονται με την Αστυνομία.

Αμερικανικές εφημερίδες γράφουν ότι οι Κύπριοι στηρίζουν τις ελπίδες τους στις Ην. Πολιτείες, γιατί αλλιώς θα κάνουν δεκτή τη βοήθεια της Ρωσίας.

Οι Βρετανοί προχωρούν στο κλείσιμο των λεσχών της ΠΕΟΝ (Νεολαίας του Κυπριακού Εθνικού Κόμματος), πράγμα που απασχολεί Βρετανούς βουλευτές και την Παγκόσμια Ένωση Νεολαίας.

Στην Πάφο 13 μαθητές καταδικάστηκαν σε φυλάκιση έξι εβδομάδων για τα επεισόδια στην Πάφο, κατά τις γιορτές της στέψης της Βασίλισσας Ελισάβετ.

Οι Υπουργοί Εξωτερικών των Ην. Πολιτειών, της Μεγ. Βρετανίας και της Γαλλίας συζήτησαν στην Ουάσιγκτον το ζήτημα της Κύπρου ως στρατιωτικής βάσης.

Στη Βρετανική Βουλή συζητούν πρόταση για ίδρυση πανεπιστημίου στην Κύπρο, πράγμα που προκαλεί αντιδράσεις στο νησί και στην Αθήνα.

Δρ ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΛ. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Το Παγκόσμιο Συνέδριο της Νεολαίας των Φιλελευθέρων καλεί τη Βρετανική Κυβέρνηση να εφαρμόσει την αρχή της αυτοδιαθέσεως για την Κύπρο. Νέος κυβερνήτης της Κύπρου διορίστηκε ο Ρόμπερτ Πέρισιβαλ Άρμιτέιτζ στο τέλος Ιουλίου.

Στις 27 Ιουλίου του 1953 απεβίωσε ο Στρατηγός Πλαστήρας.

Σε συνέντευξή του σε εφημερίδα ο Υπουργός Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας απάντησε τρεις φορές όχι για εγγραφή του θέματος της Κύπρου στα Ην. Έθνη.

Ζυμώσεις στο Λονδίνο για το Κυπριακό. Η Ελλάδα φέρεται να αποδέχεται Βρετανική δήλωση με την οποία η Κύπρος θα αποδοθεί στην Ελλάδα ύστερα από διέλευση ενός έτους, γράφουν οι εφημερίδες στις 11 Αυγούστου 1953.

Στις 13 Αυγούστου τρομεροί σεισμοί στο Ιόνιο προκάλεσαν μεγάλες καταστροφές και πολλά θύματα. Κινητοποίηση στην Κύπρο και μεγάλες εισφορές από τους Κυπρίους.

Οι Βρετανοί Φιλελεύθεροι λαμβάνουν θέση υπέρ της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα.

Την 1^η Σεπτεμβρίου ο Αρχ. Μακάριος απέστειλε υπόμνημα στα Ην. Έθνη για το αίτημα των Κυπρίων για ένωση με την Ελλάδα.

Η Ελληνική Κυβέρνηση την ίδια στιγμή προειδοποίησε τη Μεγ. Βρετανία ότι θα θέσει το Κυπριακό στα Ην. Έθνη.

Τρομερός σεισμός κτύπησε την επαρχία Πάφου στις 11 Σεπτεμβρίου. Μεγάλες καταστροφές και 40 νεκροί.

Ο Αντιπρόσωπος της Ελλάδας Αλέξης Κύρου, μιλώντας στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στις 22 Σεπτεμβρίου, κάλεσε την Αγγλία σε διαπραγματεύσεις με την Ελλάδα για το Κυπριακό.

Η Κύπρος καταγγέλλει με υπομνήματα τη Βρετανία σε διάφορες Επιτροπές του ΟΗΕ.

Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Στέφανος Στεφανόπουλος δήλωσε στη Νέα Υόρκη, στις 13 Νοεμβρίου, πως, αν η Βρετανία δεν συνεργασθεί για το Κυπριακό, θα ληφθούν εν καιρώ νέες αποφάσεις.

Ο τύπος γράφει για δισταγμούς και αμφιταλαντεύσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης στο Κυπριακό.

Ο Δήμαρχος Λευκωσίας Θεμ. Δέρβης μεταβαίνει στην Αθήνα στις 26 Νοεμβρίου για επαφές και διαβουλεύσεις με επισήμους για το Κυπριακό.

Ε). Ο Κυπριακός Τύπος το 1954

Στις 12 Φεβρουαρίου 1954 ο Αρχ. Μακάριος αναχώρησε για την Αθήνα όπου είχε διαβουλεύσεις με τον Πρωθυπουργό Αλ. Παπάγο και τον Υπουργό Εξωτερικών Στ. Στεφανόπουλο για τις εξελίξεις στο Κυπριακό. Συναντήθηκε επίσης με τον βασιλιά Παύλο. Μετά απ' αυτές τις διαβουλεύσεις ακολούθησε επίσημη δήλωση ότι το Κυπριακό θα εγγραφεί στη Γενική Συνέλευση την 1^η Σεπτεμβρίου 1954.

Στις 15 Μαρτίου ο Βρετανός Υπ. Εξωτερικών Ήντεν δήλωσε στη Βουλή των Κοινοτήτων ότι δεν δέχεται συζήτηση για αλλαγή του καθεστώτος στην Κύπρο.

Μαζικά συλλαλητήρια και συγκρούσεις με την Αστυνομία πραγματοποιούνται στην Ελλάδα για την αρνητική στάση της Αγγλίας στο Κυπριακό.

Στις 6 Απριλίου η Ελληνική Κυβέρνηση προέβη μέσω του Πρέσβη της στο Λονδίνο σε διάβημα προς τη Βρετανική Κυβέρνηση για τη στάση της στο Κυπριακό. Ο Βρετανός Υπουργός Εξωτερικών Ήντεν απάντησε πως η στάση της κυβέρνησής του είναι αμετάβλητη.

Οι Στεφανόπουλος και Ήντεν συζήτησαν στις 22 Απριλίου το Κυπριακό στο Παρίσι χωρίς κανένα αποτέλεσμα.

Την 1^η Μαΐου 1954 ο Πρωθυπουργός Παπάγος δήλωσε πως η Ελληνική Κυβέρνηση θα δεχόταν την προσφορά Συντάγματος προς την Κύπρο.

Η Ελληνική Κυβέρνηση για να ασκήσει πίεση στη Μεγ. Βρετανία έγραψε για συζήτηση το Κυπριακό στη Γενική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 27 Μαΐου, πράγμα που οδήγησε τον Βρετανό αντιπρόσωπο να εγκαταλείψει την αίθουσα.

Στις 25 Ιουνίου ανακοινώθηκε επισήμως ότι μετακινείται στην Κύπρο από το Σουέζ το Βρετανικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής.

Οι Κύπριοι της Αμερικής παρέδωσαν στον Πρόεδρο Αϊζενχάουερ ψήφισμα για την Κύπρο στις 17 Ιουλίου.

Ο Άγγλος Υφυπουργός των Εξωτερικών δήλωσε στις 19 Ιουλίου πως η Ελλάδα δεν έχει νομικό δικαίωμα να προσφύγει στον ΟΗΕ για την Κύπρο. Την επομένη η Αμερική υπέδειξε στην Αγγλία να προχωρήσει σε διεξαγωγή συνομιλιών με την Ελλάδα για το Κυπριακό.

Δρ ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΛ. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Στις 21 Ιουλίου ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΗΕ ενημέρωσε τον Γενικό Γραμματέα των Ην. Εθνών, ότι η Ελλάδα θα καταθέσει μέχρι τις 22 Ιουλίου προσφυγή για το Κυπριακό.

Σε λίγες μέρες, στις 28 Ιουλίου 1954 η Αγγλική Κυβέρνηση ανακοίνωσε την εισαγωγή Συντάγματος στην Κύπρο.

Στις 30 Ιουλίου ο Αρχ. Μακάριος απηύθυνε διάγγελμα προς τον Κυπριακό λαό, με το μήνυμα ότι: «έφθασε η ώρα για την ελευθερία της Κύπρου».

Στις 20 Αυγούστου 1954 κατετέθη η προσφυγή της Ελλάδας στη Γενική Συνέλευση των Ην. Εθνών για την Κύπρο. Από τη στιγμή εκείνη η Βρετανική διπλωματία άρχισε έντονο παρασκήνιο για την αποτροπή συζήτησης του Κυπριακού.

Για υποστήριξη της προσφυγής της Ελλάδας, ο Αρχ. Μακάριος υπέβαλε υπόμνημα στον ΟΗΕ σχετικά με το αίτημα των Κυπρίων για ένωση με την Ελλάδα, στις 4 Σεπτεμβρίου.

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών ενέκρινε ψήφισμα υπέρ της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα, στις 13 Σεπτεμβρίου 1954.

Στις 16 Σεπτεμβρίου η Τουρκία προχώρησε σε επίσημη ανακοίνωση στον ΟΗΕ, με την οποία υποστήριξε τη Βρετανική θέση στο Κυπριακό. Την ίδια μέρα ο Γεν. Γραμματέας των Ην. Εθνών δήλωσε πως η Ελληνική προσφυγή πρέπει να συζητηθεί στη Γενική Συνέλευση.

Παρά τις έντονες αντιδράσεις της Βρετανίας, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ απεφάσισε στις 23 Σεπτεμβρίου την εγγραφή για συζήτηση της Ελληνικής προσφυγής.

Μακάριος και Δέσβης μεταβαίνουν στη Νέα Υόρκη μέσω Αθηνών για στήριξη της ελληνικής προσφυγής. Στην Αθήνα είχαν συναντήσεις με τον Πρωθυπουργό και τον Υπουργό Εξωτερικών.

Στις 14 Οκτωβρίου ο Κυπριακός Τύπος γράφει πως λόγω πιέσεων της Αγγλίας αλλάζει η στάση της Αμερικής έναντι της Ελληνικής προσφυγής.

Στις 18 Οκτωβρίου οι Μακάριος και Δέσβης είχαν στο Λονδίνο συναντήσεις με εκπροσώπους των κομμάτων των Συντηρητικών και των Φιλελευθέρων. Την επομένη οι δύο Κύπριοι επίσημοι παρευρέθησαν σε συζήτηση για το Κυπριακό στη Βουλή των Κοινοτήτων.

Στις 23 Οκτωβρίου ο Αρχ. Μακάριος και ο Θεμ. Δέρβης μετέβησαν στο Παρίσι για συνάντηση με τους Πρωθυπουργούς Παπάγο και Στ. Στεφανόπουλο.

Ο Κυπριακός Τύπος γράφει στις 19 Νοεμβρίου ότι ο Αμερικανός Υπουργός των Εξωτερικών Ντάλλες είχε συνάντηση στην Ουάσιγκτον με τον Έλληνα Πρόσβη και ισχυρίζεται πως το Κυπριακό εισέρχεται σε νέα φάση με τη μεσολάβηση των ΗΠΑ. Στην ουσία προσπάθεια της Αμερικής ήταν η αναβολή της συζήτησης του Κυπριακού στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Ταυτόχρονα ενεργοποιήθηκαν οι δυνάμεις του ΝΑΤΟ ασκώντας πίεση προς τον Πρωθυπουργό Παπάγο για αποδοχή της αναβολής.

Παρά τις πιέσεις και μηχανορραφίες, η συζήτηση του Κυπριακού στην Πολιτική Επιτροπή της Γεν. Συνέλευσης άρχισε στις 14 Δεκεμβρίου 1954, με αίτημα την αυτοδιάθεση του Κυπριακού λαού.

Ύστερα από δύο μέρες συζήτηση, η Πολιτική Επιτροπή αποφάσισε με ψήφους 44 εναντίον και ουδεμίας υπέρ και με 16 αποχές, ότι «επί του παρόντος δεν φαίνεται ορθό να υιοθετηθεί ψήφισμα εν σχέσει με την Κύπρο και όπως μη εξετάσει περαιτέρω το Κυπριακό, το οποίο ηγέρθη υπό της Ελλάδος».

Παρά την αποτυχία της προσφυγής, το θετικό της υπόθεσης ήταν ότι το Κυπριακό διεθνοποιήθηκε, έγινε γνωστό σ' ολόκληρο τον κόσμο και η θύρα παρέμεινε ανοικτή για μελλοντική προσφυγή.

Σε δηλώσεις του στη Νέα Υόρκη ο Αρχ. Μακάριος δήλωσε πως ο Κυπριακός Λαός θα συνεχίσει με μεγαλύτερο σθένος τον αγώνα για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

5. Συμπεράσματα

Ο πενταετής αγώνας των Κυπρίων για προώθηση της εφαρμογής του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος της 15^{ης} Ιανουαρίου 1950, που ήταν η ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, δεν κατέληξε σε αίσιο αποτέλεσμα. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της περιόδου αναλώθηκε στην προσπάθεια της ηγεσίας του Κυπριακού Ελληνισμού να πείσει τις εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις (που σ' αυτή την περίοδο ήταν αρκετές) ότι θα έπρεπε να αναλάβουν πρωτοβουλία για εγγραφή του Κυπριακού για συζήτηση στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Οι ενδιαασμοί, οι αμφιταλαντεύσεις, οι παλινδρομήσεις και παλινωδίες των Ελληνικών Κυ-

βερνήσεων οφείλονταν στην αδυναμία τους να απαλλαγούν από τον εναγκαλισμό των Αγγλοαμερικανών, γιατί τους είχαν ανάγκη για οικονομική και πολιτική στήριξη, λόγω της οδυνηρής θέσης που βρισκόταν η Ελλάδα μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και του αδελφοκτόνου εμφυλίου που ακολούθησε.

Γι' αυτό και μόλις η Κυβέρνηση του Στρατηγού Παπάγου τόλμησε – λόγω και της μεγάλης πίεσης του Ελληνικού Τύπου και της Ελληνικής κοινής γνώμης που εκδηλωνόταν με μαχητικές διαδηλώσεις – να προχωρήσει στην εγγραφή του θέματος για συζήτηση στον ΟΗΕ, η προσπάθεια πνίγηκε εν τη γενέσει της, λόγω της δραστηριοποίησης της Αμερικανικής και Αγγλικής διπλωματίας. Ούτε μια χώρα δεν βρέθηκε να δώσει τη θετική της ψήφο.

Η διεθνής επίσης κατάσταση, η έξαρση του ψυχρού πολέμου και ιδιαίτερα η κρίση στη Μέση Ανατολή που δημιουργήθηκε όταν οι Αγγλοαμερικανοί έχασαν τα βασικά τους ερείσματα και τον έλεγχο (στρατιωτικό και οικονομικό) της περιοχής με την ανατροπή του Σάχη στην Περσία και του Φαρούκ στην Αίγυπτο, καθώς και η κρίση του Σουέζ, ήταν αποτρεπτικοί παράγοντες για την απώλεια και της Κύπρου, της οποίας η στρατιωτική σημασία αναβαθμίστηκε μετά τη μεταφορά του στρατιωτικού αρχηγείου των Βρετανών από το Σουέζ στην Κύπρο. Η στρατιωτική αυτή αξία της Κύπρου φάνηκε κατά την κοινή στρατιωτική επέμβαση των Άγγλων και των Γάλλων στο Σουέζ το 1956.

Η απογοητευτική για τους Κυπρίους κατάληξη της πολυετούς προσπάθειάς τους για εγγραφή του Κυπριακού στον ΟΗΕ, γιατί έτσι πίστευαν πως θα επιτύγχαναν τους εθνικούς οραματισμούς τους, οδήγησε την ηγεσία τους σε άλλες σκέψεις, οδούς και αποφάσεις, που ήταν ο οργανωμένος ένοπλος αγώνας εναντίον του κατακτητή. Η προετοιμασία άρχισε το 1954 και εκδηλώθηκε την 1^η Απριλίου 1955 με τα ηρωικά κατορθώματα του Κυπριακού Ελληνισμού και τα γνωστά αποτελέσματα.